

Baberti Dergisi / Journal of Baberti

e-ISSN: 3023-4107

Sayı: 22 / 2025 - Aralık

İyilik Öncüleri Hayırlı Ümmetin Hayırlıları

Ömer Faruk AKPINAR

Kitap Dünyası, İstanbul 2025, 170 Sayfa

ISBN: 978-625-5940-86-5

Hikmet ULUDOĞAN

Doktora Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Bölümü, Hadis Ana Bilim Dalı.

Konya / Türkiye

Ph.D. Student, Selçuk University, Social Sciences Institute, Department of Basic Islamic Sciences, Division of Hadith.

Konya / Türkiye

hkmtyl1040@gmail.com

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type: Kitap Tanıtımı / Book Review

Geliş Tarihi / Date Received: 6 Kasım / 6 November 2025

Kabul Tarihi / Date Accepted: 17 Aralık / 17 December 2025

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Aralık / December

Değerlendirme / Evaluation: Çift Taraflı Kör Hakemlik / Double-Blind Refereeing

Etik Bildirim / Ethics Statement: baberti@bayburt.edu.tr

İntihal Denetimi / Plagiarism Check: Yapıldı / Completed (intihal.net)

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles were followed in the preparation of this study, and all studies used are cited in the bibliography.

Atıf / Citation: Hikmet Uludoğan, “İyilik Öncüleri Hayırlı Ümmetin Hayırlıları, Ömer Faruk Akpınar, İstanbul: Kitap Dünyası, 2025” *Baberti Dergisi*, 22 (Aralık / 2025): 120-127.

The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 license.

Öz

“Sizin en hayırlınız, Allah nezdinde en takvalı olanınızdır” ilahi nasihatinden anlaşıldığı üzere Allah’a ve Resul’üne itaat eden her fert, takvayı kuşanmayı kendine şiar edinmelidir. Hz. Peygamber’in (s.a.v.) ümmetine bildirdiği, yaşantısı ile bizzat temsil ettiği takvalı, hayırlı insan olmayı gerektiren davranışları öğrenmeli ve hayatına yansıtmalıdır. Özellikle Hz. Peygamber’in (s.a.v.) takvayı yani hayırlı insan olmayı, kötülüklerden kaçınmayı tavsiye ettiği haberler ve yaşantısındaki tavırları içselleştirerek yaşadığı çağdaki güncel kritik problemlere karşı çözümler üretmelidir. İşte incelemesini yapacağımız Ömer Faruk Akpınar tarafından kaleme alınan “*İyilik Öncüleri Hayırlı Ümmetin Hayırlıları*” adlı kitabı, nüvesinde barındırdığı “Hz. Peygamber’in (s.a.v.) “sizin en hayırlınız” ifadesi ile tavsiyede bulunduğu haberler bakımından bu konuda dikkat çeken bir çalışma olarak görülmüştür. Yazar, kitabında seçmiş olduğu haberlerde güncel kritik problemleri dikkate almış, bu kritik problemlere karşı çözüm ve nasihatler önermeyi amaç edinmiştir. Bu yönüyle kitap, hadislerin günlük yaşama yansıtılmasında örnek bir yaklaşım sergilemekte; rivayetleri güncel sorunlarla ilişkilendirerek kendi sahasında örneklik teşkil etmektedir. Ayrıca yazarın, rivayetleri tematik bir yönle ele alarak içerik analizini güncel sorunlarla karşılıklı değerlendirmesi hem rivayetlerin tarihi bağlamını korumuş hem de çağdaş okuyucuya rehberlik edecek pratik sonuçlar ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Ümmet, Takva, İyilik, Kötülük.

Abstract

As understood from the divine advice, “The best among you are those who are most pious in the sight of Allah,” every individual who obeys Allah and His Messenger should adopt piety as their guiding principle. A believer must learn and embody the behaviors required of a pious and righteous person, as conveyed by the Prophet to his ummah and exemplified through his own life. In particular, the Prophet’s counsel on piety—being righteous and avoiding evil—together with his attitudes in daily life, should be internalized to generate solutions to the critical problems of one’s time. The book under review, “Pioneers of Goodness: The Righteous Among the Righteous Ummah” by Ömer Faruk Akpınar, which incorporates the hadith in which the Prophet Muhammad advised, “The best among you are those who are the most righteous,” is regarded as a noteworthy contribution in this field. In his work, the author has selected narrations with attention to contemporary critical issues and aims to provide solutions and guidance in response to them. In this respect, the book exemplifies an approach that reflects hadiths in daily life; it sets an example in its field by relating classical narrations to modern challenges. Moreover, the author’s thematic treatment of the narrations and his comparative evaluation of their content in relation to contemporary issues have both preserved their historical context and yielded practical insights to guide today’s readers.

Keywords: Hadith, Ummah, Taqwa, Goodness, Evil.

Güzel ahlakı tamamlamak üzere gönderilen Hz. Peygamber (s.a.v.), sevgi ve şefkati sebebiyle ümmetini iyiye ve hayra teşvik etmeyi; kötü ve şer olandan berî tutmayı kendisine misyon edinmiştir.¹ Üstlenmiş olduğu bu misyonla, Allah'a ve kutlu elçisine iman eden ümmetinin dünya ve ahiret saadetine ulaşmasında bir rehber olmuştur. Kendisinden rivayet edilen bu konudaki haberler ise, hadis külliyyatında geniş bir yer tutmuştur. Bu rivayetler konusunda da günümüze kadar pek çok eserler kaleme alınmıştır.

Teknolojinin, bilimin hızlı bir boyut kazandığı, üretim ve tüketimin had safhaya ulaştığı günümüz modern çağında kapitalist sistemin bir yansıması olarak bireyselleşme, toplumdaki soyutlanma, israf, fitne, insanlar arasında kavga ve kargaşa gibi problemler ortaya çıkmıştır. Bu kritik problemler ise gün geçtikçe daha büyük boyutlara ulaşmakta ve bir çözüm beklemektedir. İşte Hz. Peygamber'in (s.a.v.) iyiyi teşvik edip, kötülükten sakındırdığı konumuz olan haberler bu problemler için bir çözüm yolu olarak görülmelidir. Sınırlı düzeyde çalışmalar mevcut olsa da içinde yaşadığımız çağda ortaya çıkan problemlere karşı bu kritik muhtevaya sahip haberlerden daha çok çalışmalar üretilmesi de önem arz etmektedir.² İncelemesini yapacağımız Doç. Dr. Ömer Faruk Akpınar tarafından "*İyilik Öncüleri Hayırlı Ümmetin Hayırlıları*" adıyla kaleme alınan kitap, bu konuda örnek teşkil eden bir çalışmadır. Adından da anlaşılacağı üzere yazar, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) iyiliğe teşvik eden ve kötülükten sakındıran ifadelerinde "insanların en hayırlıları" diye tarif ettiği hadisleri konu olarak seçmiştir.

Kitap, ön söz (s. 5-8), son söz (s. 164-166), kaynakça (s. 166-170) bölümleri hariç Hadis'i Şerif -1- ve Hadis'i Şerif -20- başlıkları arasında konu ile ilgili 20 hadisin -2 hadis 2 ayrı başlıkta incelenmiş- yer aldığı (s. 8-164) bölümden oluşmaktadır. Önsözde "insanların en hayırlıları" konusundaki hadislere nazaran Kur'an-ı Kerim'den ayetler aktarılmış, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) ümmetini hayra ve hayırlı işler yapmaya teşvik ettiği belirtilmiş, Allah'a ve kendisine inanan kimselerin ise her işte hayrı gözetmesi gerektiği vurgulanmıştır.³

Yazarın, önsözde değindiği gibi konuyla ilgili hadisleri seçerken sahih olanları tespit etmeye çalıştığı, yer verdiği zayıf hadislerin ise durumunu dipnotta belirttiği aşıkardır. Mükerrerleri, cümle içinde atıfları ve konu ile ilgili 20 hadis de -2 hadis 2 bölümde ele alınmış- ilave edildiğinde toplam 332

¹ Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, thk. Şu'ayb el-Arnaûd - A'dil Mürşid (Beirut: Müessesetü'r-Risâle, 2001), 14/513.

² İsmail Lütfi Çakan, *40 Hadis 40 Yorum* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2022), 1-290.

³ Ömer Faruk Akpınar, *İyilik Öncüleri Hayırlı Ümmetin Hayırlıları* (İstanbul: Kitap Dünyası, 2025), 5-7.

rivayete eserinde yer verdiği görülmektedir. Konu ile ilgili 20 hadis isnadın sıhhati açısından tahlil edildiğinde yazarın da belirttiği gibi sadece bir rivayetin isnadının zayıf olduğu, diğer hadislerin muhaddisler nezdinde sahih veya hasen olarak kabul edildiği tespit edilmiştir. Ayrıca eserde işaret edilen ve kendisine atıfta bulunulan hadislerin çoğunun da sahih veya hasen olduğu gözlemlenmiştir. Bu sebeple Hz. Peygamber'in (s.a.v.) ümmetini iyiliğe teşvik etmede ve kötülüğü sakındırmada naklettiği haberlerle kaleme alınan eserlerde -faziletli amel olarak değerlendirildiğinde- zayıf hadis kullanımı yaygın bir kabul görse de istisnalar hariç sadece sahih veya hasen hadislerle de bu tür çalışmalar yapılması mümkündür. Zira yazarın tanıtımını yaptığımız eseri de bu durumu destekleyen bir çalışma özelliği taşımaktadır.

Dil ve edebiyat bakımından eserde sade ilmî bir dil kullanılmıştır. Ayrıca eserin her yaş veya kesimden insanın faydalanabileceği bir vaaz, nasihat kitabı özelliği de taşıdığı düşünülmektedir. Yazarın, eserde edebî sanatlardan istifade ettiği; "Öğrencisini ve Öğreticisini de Hayırlı Kılan İlim" başlığı altındaki 4 numaralı hadisin giriş cümleleri gibi betimleme sanatına,⁴ "Hayırlı Nesil" başlığı altındaki 11 numaralı hadisin izahındaki gibi istiare sanatına yer verdiği görülmüştür.⁵

Yazar, eserinde konu edindiği hadisleri sahabe isnadıyla, sadece Hz. Peygamber'in (s.a.v.) "en hayırlınız" diye tarif ettiği Arapça metin kısımlarıyla nakletmiştir. Metnin tercümesinin tamamını ise izah kısmında aktarmıştır. Ayrıca hadisleri izah ederken konu ile ilgili başka rivayetlerden, şerh kaynaklarından ve metindeki bazı lafızların anlamlarını doğru tespit etmek açısından sözlüklerden istifade ettiği de görülmektedir. Nevevî (ö. 676/1277), *el-Minhac*; Begavî (ö. 516/1122), *Şerhu's-Sunne*; İbn Manzûr (öl. 711/1311), *Lisânu'l-Arab* bu kaynaklara örneklik teşkil etmektedir.

Dipnot ve kaynakça açısından eseri tahlil ettiğimizde yazarın, bu konudaki kurallara karşı hassasiyeti ve titizliği ön plana çıkmaktadır. Ancak birtakım sorunlar da yok değildir. Yazarın ayetleri dipnotta aktarırken tercih ettiği yöntem kabul edilebilir olsa da dipnotlarda "el" ilavesi kullanarak vermesi daha uygun olmalıdır. Ayrıca dipnottaki kaynakların tamamına ise kaynakça kısmında ulaşamamaktadır. Mesela Kudâi (ö. 454/1062), *Müsnedü's-Şihab* yaklaşık 4, Dârimî'nin (öl. 255/869) *es-Sünen'i* takriben 6 yerde ve İmam Mâlik'in (öl.179/795) *Muvatta'sı* metin içerisinde yer almasına rağmen kaynakçada bulunmamaktadır. Tespit ettiğimiz, bunun dışında 26 eser daha kaynakçada zikredilmemiştir. Bununla birlikte İmam Mâlik,

⁴ Akpınar, *İyilik Öncüleri*, 27-33.

⁵ Akpınar, *İyilik Öncüleri*, 78-86.

Muvatta' ve *Kütüb'ü-Sitte* dışındaki hadis kitapları dipnotta cilt ve sayfa numarası ile atıf edilmelidir. Ancak eserde Buhârî'nin *el-Edebu'l-Müfred* adlı kitabından sadece hadis numarası ile atıfta bulunulduğu gözlemlenmiştir. Kuzâî ve Kudâî ismi hariç dipnotlardaki yazar ve eser adlarında ise yazım birliği bulunmaktadır.

Eserdeki hadisler izah edilirken güncel problemler de dikkate alınmış, günümüzdeki bu problemlere nasıl yaklaşılması gerektiği konu ile ilgili hadisler açısından değerlendirilmiştir. Mesela "Fitne Döneminde Hayırlı Olmak" başlıklı 5 numaralı hadisin izahında, günümüzde bir grup veya fırkaya sahip kimselerin doğru-yanlış, haklı-haksız araştırmadan her haberi doğru kabul edip iletişim araçları ve sosyal medya aracılığı ile yayarak siyasî, meşrebî veya dinî kargaşa ve kaos ortamı yarattıkları ifade edilmiştir. Bu problem karşısında hadis ışığında hayırlı bir müslümanın "ben bilirim'ci" tavrından sakınıp hakikati ve doğruyu araştırıp sorgulayan kimse olması gerektiği vurgulanmıştır.⁶ Ayrıca boşanma ve eşler arasındaki geçimsizliklere karşı "Ailede/Ailece Hayırlı Olmak" başlığı altındaki 3 numaralı hadis;⁷ aşırı israf ve harcamalara karşı "Yemek İkrâmı ve Sarp Yokuş" başlığı altındaki 6 numaralı hadiste de hayırlı müslümanın bu problemler konusunda edinmesi gereken tavırlar önerilmiştir.⁸ Zira yazar eserindeki 20 hadisi seçerken yaşadığımız dönemdeki güncel problemlere de ışık tutma gayreti içerisindeydi.

Yazarın kitabındaki görüşlerini tahlil ettiğimizde "En Hayırlı Nesil" başlıklı 11 numaralı hadisin izahında bulunan bir paragraf haricinde sorun teşkil eden bir unsur bulunmamaktadır. Bu paragrafta ise yazar, İsmail Lütfi Çakan'ın "En Hayırlı Nesil" adlı çalışmasındaki "Peygamber görmemiş ama, sahabe kıvamında dinî bir hayat yaşamaya gayret eden müslümanların olması tabiidir" sözüne atıf yaparak "velilerin en büyüğünün, sahabenin en küçüğüne bile yetişemeyeceği" şeklindeki anlayışın doğru olamayacağını belirtmiştir. Sonraki dönemlerde ise sahabeden daha üstün şahsiyetlerin yetişebileceğini ifade etmiştir. Aslında yazarın önceki cümlesinde sahabenin olması gereken dışında üstün şahıslar olarak görülmesinin aşırılığa yol açacağı ifadesi bu konuya dikkat çekmek için doğru bir tespittir. Konunun devamında ise sahabenin derece bakımından üstün nesil olmasının, sadece Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında yaşadıkları için değil; bizzat iman, ahlak ve mücadeleleri ile kendinden sonraki nesillere örnek niteliklere sahip olduklarından kaynaklandığını vurgulamıştır. Ayrıca yazar, sahabenin

⁶ Akpınar, *İyilik Öncüleri*, 34-40.

⁷ Akpınar, *İyilik Öncüleri*, 21-26.

⁸ Akpınar, *İyilik Öncüleri*, 41-48.

faziletinin sadece zaman bakımından bir üstünlük olarak görülmesinin, kendilerinden sonraki gelen nesillerde onlar gibi hayırlı kul derecesine ulaşamayacağı rehaveti doğurmaması gerektiğini ve sahabe kıvamında hayat yaşadıkları müddetçe onların da bu hayırlı neslin faziletine ulaşabileceğini belirtmiştir. Ancak yazarın bu konuyu belirtmek için daha sonraki dönemlerde, sahabeden dinî yaşantısı ve ilmî birikimi itibarıyla daha üstün kimselerin yetişebileceği ifadesi farklı bir uç noktadaki aşırılığa düşmek demektir. Ayrıca dengeyi kurmak istemesinin neticesinde yazarın ifadelerinin, sahabenin faziletini ön plana çıkarmada sınırlı kaldığı da düşünülebilir. Zira bu konudaki görüşleri tahlil ettiğimizde Ehl-i Sünnet, sahabenin faziletinin sadece amellerinden değil, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) bizzat tedrisinden geçmeleri ve vahye şahit olmalarından kaynaklandığı görüşünü benimsemiştir. Bu sebeple Ehl-i Sünnet alimleri sahabe neslinden sonraki herhangi bir nesilde yetişen ferdin, sahabe kıvamında hayat yaşamış olsa dahi sahabeden üstün olmasını yahut onlarla aynı derecede olmasını mümkün görmemişlerdir.⁹ Yazarın, İsmail Lütfi Çakan'dan atfı yaptığı sözünü ise sahabeye nazaran, derece bakımından üstün olabilecek fertlerin aksine onun gibi yaşamaya gayret eden fertlerin olabileceği şeklinde anlamak gereklidir. Kanaatimize göre de sahabenin derecesine ulaşmak veya geçmek mümkün değildir. Zira onların Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde yaşamaları aynı zamanda ilahî bir lütuftur. Ancak "velilerin en üstününün, sahabenin en küçüğüne bile yetişemeyeceği" ifadesinin de sahabeden sonraki nesiller de hayırlı nesil olmadaki gayrette rehavet oluşturabilecek bir görüş olduğunu belirtmek yerinde olacaktır. Zira müslüman olarak Hz. Peygamber'i (s.a.v.) gören herkes sahabe neslinden değerlendirilse bile Hz. Peygamber'i (s.a.v.) görme zamanına, onun tedrisinde bulunma süresine göre kendi aralarında küçümsenemeyecek derecede fark olduğu da aşikardır. Hz. Peygamber'i (s.a.v.) ömründe birkaç sefer görmüş, iş ve geçim hayatı gibi sebeplerden onun yanında uzun süre bulunamamış fertle, özellikle sonraki yakın dönemlerde sahabe kıvamında hayat sürmüş ve üst dereceye sahip sahabenin tedrisinden geçen ferdin amel, ilim ve ihlas bakımından yakın bir dereceye sahip olduğu ifade edilebilir. Yazarın, Zehebî'den (ö. 748/1348) atfı yaptığı "Ashabın Hz. Peygamber'le (s.a.v.) görüşüp, onunla gazvelere katılmaları dışında İbnü'l-Mübârek'e bir üstünlüklerinin görülmediği" ifadesi de bu duruma örneklik teşkil eder. Netice itibarıyla yazar bu bölümde, sahabenin faziletinin sadece yaşadıkları zamana değil; iman, ahlak ve mücadelelerine dayandığını vurgulamayı amaçlamıştır. Bu hususun ise, sonraki dönemdeki

⁹ Ebû Zekeriyâ Muhyiddîn Yahyâ b. Şeref en-Nevevî, *el-Minhâc şerhu Sahîhi Müslim b. el-Haccâc* (Beyrut: Dâru İhyâi't-Türasî'l-Arabî, 1972), 16/93.

fertlerde hayırlı nesil faziletine ulaşamayacakları anlamına gelmemesi gerektiğini ve sahabe kıvamında bir hayat yaşamaya gayret etmeleriyle bu faziletten pay alabileceklerini ifade etmek istemiştir. Ancak konuyu belirtirken yazarın sahabeden üstün bir derecede sonraki nesillerden fertlerin olabileceği vurgusu konusunda bizim kanaatimiz, bu görüşün isabetli olamayacağı yönündedir.

Yazarın kitabında yer verdiği hadisler şu başlıklar altında tasnif edilmiştir.

1. Emin Kimse (s. 8-14).
2. Hayırlı Uzun Ömür (s. 15-20).
3. Ailede/Ailece Hayırlı Olmak (s. 21-26).
4. Öğrencisini de Öğreticisini de Hayırlı Kılan İlim (s. 27-33).
5. Fitne Döneminde Hayırlı Olmak (s. 34-40).
6. Yemek İkramı ve Sarp Yokuş (s. 41-48).
7. Selam Olsun (s. 49-56).
8. Allah'ı Hatırlatan Kul Olmak (s. 57-63).
9. İnsanlara Faydalı Olmak (s. 64-69).
10. Halk(ay)a Dahil Olmak (s. 70-77).
11. En Hayırlı Nesil (s. 78-86).
12. Borca Sadakat ve Ahde Vefa (s. 87-95).
13. Hayırlı İnsan Olmanın Bazı Ölçütleri (s. 96-101).
14. Görmeden İnananlar (s. 102-107).
15. Özü Sözü Doğru Olmak (s. 108-114).
16. Hayırlı Olmanın Yolu: Takva (s. 115-121).
17. Allah Yolunda Olmak (s. 122-128).
18. Kulluğun Hakkını Vermek (s. 129-137).
19. Haddini Bilmek (s. 138-150).
20. Güzel Ahlak Sahibi Olmak (s. 151-163).

Sonuç olarak yazar kaleme almış olduğu eserde Hz. Peygamber'den (s.a.v.) naklettiği "sizin en hayırlınız" ifadesiyle başlayan hadislerle günümüzdeki sosyal, ideolojik ve iktisadî problemlere çözüm önerileri sunmayı amaçladığı ortadadır. Üstelik bu haberleri sahih hadislerden seçmesi de takdir edilecek bir husustur. Bu sebeple hayra teşvik eden ve kötülükten sakındıran Hz. Peygamber'in (s.a.v.) diğer sahih hadislerinden de bu

minvalde çalışmaların yapılması özellikle toplumun güncel problemlerine çözüm üretmesi bakımından önem arz etmektedir.

Kaynakça

Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî. *el-Müsned*. thk. Şu'ayb el-Arnaûd - A'dil Mürşid. 50 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1. Basım, 2001.

Akpınar, Ömer Faruk. *İyilik Öncüleri Hayırlı Ümmetin Hayırlıları*. İstanbul: Kitap Dünyası, 2025.

Çakan, İsmail Lütfi. *40 Hadis 40 Yorum*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 10. Basım, 2022.

Nevevî, Ebû Zekeriyâ Muhyiddîn Yahyâ b. Şeref. *el-Minhâc şerhu Sahîhi Müslim b. el-Haccâc*. 18 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türasi'l-Arabî, 2. Basım, 1972.